

Bursa Tarım, Tarıma Dayalı Sanayi ve Ormancılık Özel İhtisas Komisyonu Toplantısı Raporu

29.05.2013

Merinos Atatürk Kültür ve Kongre Merkezi

Bu raporun içeriği Özel İhtisas Komisyonu toplantılarında belirtilen görüş ve düşünceler ile oluşturulmuş olup Bursa Eskişehir Bilecik Kalkınma Ajansı'nın görüşlerini yansıtmamaktadır.

Bursa Tarım, Tarıma Dayalı Sanayi ve Ormancılık Özel İhtisas Komisyonu Toplantı Raporu

Bursa Eskişehir Bilecik illerini kapsayan TR41 Bölgesi için 2014-2023 Dönemini kapsayan Bölge Planı Çalışmaları kapsamında iller özelinde ve sektörel bazda ihtisas komisyonları oluşturulması planlanmıştır. Kalkınma Bakanlığı tarafından Bursa Eskişehir Bilecik Kalkınma Ajansı'na verilen yetki ile başlatılan bölge planı çalışmaları ile birlikte, bütün bölge illerinde Sanayi; Turizm; Tarım, Tarıma Dayalı Sanayi ve Ormancılık; Çevre, Enerji ve Tabii Kaynaklar, Sosyal Yapı, Mekânsal Gelişme ve Erişebilirlik alanlarında 6 ihtisas komisyonu oluşturulmuştur. İlgili alanlarda illerin ve bölgelerin 2023 vizyonu ele alınırken, ortaya konulan sorunların, oluşturulan strateji ve hedeflerin tüm bölgenin ortak ürünü olması amacıyla bölge paydaşlarının bu toplantılara en üst düzeyde katılım sağlaması hedeflenmiştir.

Metodoloji

Katılımcı bir Bölge Planı oluşturulması sürecinde son derece önemli bir görev üstleneceği düşünülen özel ihtisas komisyonları toplantıları temel olarak 3 oturum üzerinden gerçekleştirilmiştir. İlk oturumda, Ajans personeli tarafından bölge planı süreci ile ilgili katılımcılara bilgiler verilmiş; toplantıların amaç ve yöntemi hakkında açıklamalar yapılmıştır. Daha sonra ilgili sektör kapsamında, dünya genelinde, ülke bazında, bölgesel ve il ölçeğinde yaşanan gelişmelerden bahsedilmiş, yine ajans personeli tarafından bölge planına altlık oluşturması için hazırlanmış olan sektörel mevcut durum analizlerinin kısa sunumları yapılmıştır. Sunumların akabinde, katılımcılardan il ve bölge genelindeki yaşanan ve önümüzdeki 10 yıllık süreçte yaşanması beklenen temel gelişme ve eğilimleri ortaya koymaları istenmiştir.

İlk oturumda ortaya konulan temel gelişme ve eğilimler ajans personeli tarafından sınıflandırılmış ve bir sonraki oturumda bu temel gelişme ve eğilimler "Güçlü-Zayıf-Fırsat-Tehdit" analizlerinde kullanılmıştır. Bir önceki oturumda yapılan sınıflandırma, bu oturumda ele alınan konuların daha odaklı ve stratejik olmasına ön ayak olduğu söylenebilir. "World Cafe" metodunun kullanıldığı **GZFT** analizlerinde, katılımcılar iki gruba ayrılmış olup, ilk aşamada birinci grubun ilin "**Güçlü** olduğu ve **Fırsat**larının bulunduğu" alanları ortaya konması istenmiştir. Paralel olarak diğer grubun da ilin "**Zayıf** olduğu ve mevcut olan **Tehditler**" kapsamında fikirlerini beyan etmesi beklenmiştir. Daha sonra bu iki grup yer değiştirerek aynı konuları bu sefer de farklı grupların çalışması istenmiştir. Ajans personeli, bir önceki grupta ortaya konulan hususlar hakkında yeni gruba bilgi vermiş ve yeni gruptan gelecek yeni fikirleri sunmaları istenmiştir. Bu şekilde bütün komisyon katılımcılarının her iki konu üzerinde görüşlerinin alındığı bir sistem oluşturulmuştur.

Toplantıların son oturumunda da, yine temel eğilim ve gelişmeler bağlamında güçlü-zayıf-fırsat ve tehditlerin de göz önüne alınarak gruplandırılan farklı iki kategori kapsamında, sektörel bazda önceliklerin, strateji ve hedeflerin belirlenmesi oluşturmuştur. Toplantı katılımcılarından bu aşamada en az üç öncelik ve her ön altında en az iki strateji ortaya konması istenmiştir. Bu öncelikler ve stratejilerin -mümkün olduğunca- önceliklerin ve uygulama esaslarında önem arz eden hususların belirtilmesi istenmiş, stratejilerin gerçekleştirilmesi için var olan riskler ve gerekli olan şartların ortaya konulması ve yine ilgili konulara yönelik başarı göstergeleri, kurumsal-yasal ve mali çerçevenin katılımcılar tarafından çizilmesi istenmiştir. Bu oturumda "World Cafe" metodundan farklı olmak

üzere belirlenen alanlarda katılımcılardan tecrübelerine göre gruplandırılmış ve bu kapsamda ortaya konulan iki farklı kategoride oluşturulan iki grubun temel amaç ve hedefleri belirlemesi beklenmiştir. Daha sonra da diğer gruptan isteyen katılımcıların ilgili konular hakkında öncelik ve stratejiler ile ilgili olarak görüşlerini belirtmesi istenmiştir. Ajans personeli, yine bir önceki grup tarafından ortaya konulan temel amaç ve hedeflerin yeni gelen gruba sunumunu gerçekleştirmiş ve yeni gruptan gelen önerileri de eklenmiştir. Tam gün boyunca süren bu komisyon toplantıları sonucunda ilgili sektörlerle yönelik geniş kapsamlı bilgiler elde edilmiş olup, sektörlerle yönelik temel eğilimler, GZFT analizleri, temel amaç ve hedefler dışında bölge planının mevcut durum analizlerinde kullanılmak üzere önemli bilgi ve eğilimler de elde edilmiştir.

Bursa Tarım, Tarıma Dayalı Sanayi ve Ormanlık Özel İhtisas Komisyonu Oturumları

1. Oturum (Temel Eğilimlerin Ortaya Konulması)

Bursa Tarım, Tarıma Dayalı Sanayi ve Ormanlık Özel İhtisas Komisyonu toplantılarında, ajans personeli tarafından yapılan bölge planı süreci, ihtisas komisyonlarının amaçları, usul ve esasları ile ilgili sektör özelinde yapılan mevcut durum analizi sunumlarından sonra tüm katılımcılardan, beyin fırtınası yöntemi ile ilde ve bölgede son dönemde yaşanan ve önümüzdeki 10 yıl boyunca yaşanması beklenen temel gelişmeler ve eğilimler ile ilgili görüşlerinin ortaya konması istenmiştir. Bu kapsamda dile getirilen eğilimleri şu şekilde özetlemek mümkündür:

- Tarımda kayıt dışı istihdamın özellikle kadınlar açısından yüksek olması ve Bursa'ya gelen mevsimlik işçilerin de kayıt dışı olması gibi sebeplerden, tarımda istihdamla ilgili resmi istatistiklerin gerçeği yansıtmıyor olması,
- Uludağ İhracatçı Birliği üzerinden ihraç edilen ürünlerin ihracatı Bursa ili üzerinden olduğu için Bursa ihracatı olarak görünmesi, bu sebeple istatistiklere göre Bursa'nın tarım ihracatının olduğundan daha yüksek gözükmesi,
- İhracatta, tarım ürününün gerçek ismi altında değil farklı bir ürün olarak ihracatının yapılmasıyla kayıt dışı ihracatın oluşması,
- Birçok köyün mahalle statüsüne geçmesinden dolayı, kırsal nüfus düşük, şehir nüfusunun yüksek gözükmesi ve kırsal nüfusun düşüklüğü sebebiyle, kırsal konusunun daha az önemsenmesi,
- Tarım faaliyetlerinin yoğun dönemlerinde tarım işçisi bulmada zorluk yaşanması,
- Tarımda sigortalılık oranının, Yeşil Kart benzeri devlet destekli sigortalı olunmasından dolayı, çok düşük olması, bu nedenle tarım faaliyetlerindeki kazaların işveren sorumluluğunda kalması,
- Tarımsal örgütlenmenin dağınıklığı, bu nedenle tarımsal örgütlerin tek çatı altında toplanma gereksinimi,
- Büyükşehir sınırlarının genişlemesi, genişlemeyle imar planı olmayan yerlerde kooperatiflerin tesis kurmada, yatırım yapmada zorluk yaşaması,
- Tarımsal örgütlerde uzman yöneticiler olmamasından dolayı bir yönetim sisteminin kurulmayışı,
- Tarım işletmelerinde modernizasyon sağlanmasına ve mekanizasyonun arttırılmasına ihtiyaç duyulması,

- Gıda güvenliği konusunun yasal düzenlemeler ve devamında üretici ve tüketici bilinçlendirmeleriyle öne çıkan bir konu olması,
- İyi tarım uygulamalarının prosedür ve kayıt tutmayı gerektirmesinden dolayı çiftçilerce tercih edilmeyişi,
- Organik tarım piyasası konusunda bilgilendirme eksikliği olması ve uygulamada bu alanda yatırımların çoğunlukla büyük firmalar tarafından yapılıyor olması,
- Güvenli gıdanın tüketiminin teşviki ve pazarlanmasının sağlanması için İhracatçı Birliği'nce kampanya yürütülüyor olması,
- Arazilerin parçalı olması, büyük arazilerde tarım yapma imkanının olmaması,
- Erken uyarı sisteminin Gürsu'da kullanılması,
- Kırsalda genç nüfusun göç etmesi ve bu sebeple tarım bilgi ve tecrübesinin yeni nesillere aktarılamaması,
- Gerçek organik tarım ürünlerinin ayırt edilerek etiketlenmesi ve pazarlamasında sorun yaşanması (Bursa'da kurulmuş organik tarım pazarının kapanması).

2. Oturum (Temel Eğilimler Kapsamında GZFT Analizi)

Toplantının bu bölümünde katılımcılardan, ilk oturumda ortaya konan temel eğilimlerin ajans tarafından sınıflandırılması ile oluşturulan ana başlıklar çerçevesinde Bursa ili için tarım, tarıma dayalı sanayi ve ormancılık alanında güçlü ve zayıf yanları ile mevcut durumda ve ilerleyen dönemde karşılaşılabileceği fırsat ve tehditlere yönelik görüşlerin belirtilmesi istenmiştir.

İlk oturumda ortaya konan temel eğilimler ve gelişmeler sınıflandırıldığında şu ana başlıklar orta çıkmıştır:

1. TARIMSAL ÖRGÜTLENME
2. GIDA GÜVENLİĞİ/İYİ TARIM/ORGANİK TARIM
3. (KAYIT DIŞI) İHRACAT/İSTİHDAM
4. KIRSAL KALKINMA

Ortaya konan bu ana başlıklar çerçevesinde Bursar ili sanayisine ait GZFT Analizi aşağıda yer almaktadır.

1. TARIMSAL ÖRGÜTLENME

A) GÜÇLÜ YÖNLER

- Tarımsal örgüt ve üye sayıları bakımından Bursa'nın diğer illere göre önemli bir konumda olması, örgütlerin kapasitesinin iyi olması,
- Tarımsal örgüt bilincinin diğer illere göre daha yüksek olması, örgüt sayısının ve üye sayısının yüksek olması,
- Marmarabirlik gibi önemli bir birliğin varlığı,
- Bilgiye erişim imkânlarının varlığı,
- Sorunları iletmede çiftçinin farkındalığı,
- Yurtiçi pazara ve İstanbul'a yakınlık,
- Tarıma dayalı sanayinin gelişmiş olmasının pazarlama açısından avantaj sağlaması.

B) ZAYIF YÖNLER

- Tarımsal örgütlenmenin dağınık yapılanmasından dolayı yetki karmaşası yaşanması,
- Tarımsal örgütlerin profesyonel yönetilememesi,
- Örgütlenme kültürünün gelişmemiş olması, üreticilerin bir araya gelme zorluğu,
- Tarımda kooperatiflerin ürün işleme ve pazarlama konusunda yetersiz olması,
- Pazarlama
- Genç nüfusun kırsaldan göçü,
- 5200 Sayılı Tarımsal Üretici Birlikleri Kanunu'nda pazarlama konusunda birliklere görev verilmemiş olması,
- Tarımsal örgütlenmede denetim eksikliği olması,
- Örgütlerin tarımda proje oluşturma ve uygulamasında zorluk yaşamaları,
- Kooperatif ve birliklerde vergi indirimi gibi teşviklerin olmayışı.

C) FIRSATLAR

- Dağınık ve sayıca fazla olan birlikler tek bir çatı altında toplanarak etkin hale getirilmesi ve böylelikle güçlü bir yapı kurulması,
- Örgütlerin koordinasyonunun sağlanması ile daha etkin bir yapı kurulması,
- TARGET gibi Tarımsal Araştırma-Geliştirme Yayım ve Danışmanlık Hizmetleri konusunda yürütülen Avrupa Birliği projesi.

D) TEHDİTLER

- Kırsaldan gençlerin göçü,
- Göçten dolayı tarımsal üretimden vazgeçilmesi, işlenmeyen ve boş arazilerin olması,
- Üretici söz sahibi olamaması,
- Örgütlenmedeki karmaşa,
- İmar geçmesi halinde tarım arazilerinin tarım dışı amaçlı satışı,
- Köylerin, köy statüsünü kaybedip mahalleye dönüşmesi,
- Mevcut örgütlerin, sürekli olan göç nedeniyle işlerliğini kaybetmesi.

2. GIDA GÜVENLİĞİ/İYİ TARIM/ORGANİK TARIM

A) GÜÇLÜ YÖNLER

- Bölgede tarıma dayalı sanayide kurumsal firmaların varlığı,
- Gıda sektöründe gıda yönetim sistemlerini uygulamak zorunda olmaları,
- Gıda sektöründe ihracat yapan firmaların, gıda güvenliği nedeniyle hammaddelerini de bu titizlikle seçmesi,
- Gıda sektöründeki bazı firmaların sözleşme karşılığı tarım yapması ve üreticiye belli kriterler getirmesi,
- Tarım arazilerinin ürün çeşitliliğine elverişli, kaliteli ve verimli olması,
- Bursa'nın coğrafi özelliklerinin organik tarıma uygun olması,
- Tüketicinin gıda güvenliği hususunda bilincinin artması,
- Bursa'da üretilen ve ihraç edilen ürün çeşitliliğinin fazlalığı,
- Gıda güvenliği hususunda çiftçinin de bilinç seviyesinin artması,

- Bursa'daki aracı firma profilinin diğer bölgelerdeki firmalardan farklı olarak ihracata yönelik ürün talep etmeleri,
- Gıda güvenliği ile ilgili denetim faaliyetlerinin yatırımlarının olması (yapılan analizler sonucunda ilaç kalıntısı bakımından kriterlere uymayanların tarlada imhası yoluna gidilmesi)
- Bilgiye erişimin kolay olması,
- Tarım ürünleri pazarının talepkar olması,
- Bilimsel ve teknik araştırmalar yapan kurumlar ile laboratuvarların varlığı ve kalitesi,
- Gıda denetimleri için hizmette olan '174 Alo Gıda' hattının varlığı ve etkinliği,
- Bursa'nın iklim avantajı.

B) ZAYIF YÖNLER

- Organik ve iyi tarımda sertifikalandırma ücretlerinin çok yüksek olması,
- Tarımda kayıt tutma alışkanlığının olmaması,
- Organik tarım şartını sağlayabilecek işletme sayısının kısıtlı olması,
- Organik tarımda kullanabilen zirai araçlarının maliyetlerinin yüksek olması,
- Üreticinin pazardan beklediği fiyatı bulamaması,
- Piyasada iyi tarım prosedürünü bilen uzmanların azlığı,
- Maliyet artışı nedeniyle rekabetin zor olması,
- Uygun tohum için uygun ilaç kullanmanın pahalı olması,
- Organik tarım pazarlarına ürün getirilmediği için pazarların kapanmaya başlaması,
- Gıda güvenliği konusunda küçük ölçekli firmalar olması,
- Gıda güvenliği konusunda tüketicinin bilinçsiz olması,
- Organik/iyi tarım ürünlerinin yüksek fiyatlarından ötürü, organik/iyi tarım ürünleri yerine ucuz ürünün tercih edilmesi,
- Tarım arazisinin parçalanmış, küçük parseller halinde olması,
- İyi tarım ürünlerinin pazarda öncelik bulup desteklenmemesi,
- Yapraklı yenen sebzelerde ruhsatlı ilaçların olması,
- Organik ve organik olmayan tüm ürünlerin üretim aşamasından sonra aynı yerde depolanması,
- Tarım ürünlerinin pazarda etiketsiz sunulması,
- Üretimden tüketime ürünün izlenebilirliğinin olmaması,
- Organik tarım üretiminde yeterli denetimin olmaması,
- Tarımdaki yasal düzenlemelerin tabandan gelmemesi,
- İhracat yönüyle, ihracatçının ihraç edeceği ürüne ilişkin şartları ürün alırken uygulamaya çalışırken, üreticinin üretim aşamasında gerekli üretim koşullarını uygulamaması,
- Tarımda aile işletmelerinin sayısının fazlalığından dolayı bu işletmelerin denetiminin güçlüğü.

C) FIRSATLAR

- Avrupa Birliği katılım sürecinin ve güvenli gıda konusundaki mevzuat düzenlemelerinin zorlayıcı etkisi,
- Devlet destekleri ve Avrupa Birliği hibe programlarının varlığı,
- Organik tarımın gelişmesinin organik hayvancılığa da altyapı sağlaması ve teşvik etmesi,
- Organik tarım bilincinin artması ile artabilecek bir organik pazar potansiyelinin olması,
- Üreticilerin üniversite ile işbirliği kurma olanağının olması,
- Hayvancılığın küçük aile işletmelerinden orta ve büyük ölçekli işletmelere doğru kayması,

- Üniversitelerin dağ yörelerinde öğrenci desteği sağlaması,
- Dağ köylerinde tarım ilacına maruz kalmamış organik tarıma uygun arazilerin varlığı,
- Üniversite bünyesinde, gıda güvenliği hususunda çalışacak bir laboratuvar kurulumu projesi olması,
- Bursa'nın deniz ticaretine yakın olması,
- Yenişehir'de havaalanı olması.

D) TEHDİTLER

- Organik/iyi tarım ürünlerinin yeterince rağbet görmemesi,
- Gıda ilaç artıklarının birikim oluşturması,
- Nüfus artışıyla gıda güvenliğine daha az önem verilme riski,
- Tarımsal ürünlerin Avrupa pazarında yer bulamaması,
- Tarım ilaç için reçete kullanılmaması, ilaç ismi yerine ilaç etken maddesine göre kalitesiz ve ucuz ilaç kullanılması,
- Denetimsiz alınan ve kullanılan merdiven altı üretilen ilaçların insan sağlığını ve gıda güvenliğini tehdit etmesi,
- Tarım ürünlerindeki ilaç kalıntısı ve katkı maddelerinin insan sağlığını tehdit etmesi.
- İklim değişiklikleriyle birlikte kıtlık riski.

3. (KAYIT DIŞI) İHRACAT/İSTİHDAM

A) GÜÇLÜ YÖNLER

- Veterinerlik fakültesi, ziraat fakültesi, tarım meslek lisesi gibi nitelikli personel yetiştirmeye elverişli kurumların varlığı ve tarıma yönelik mesleki eğitim potansiyeli,
- Tarımsal sanayinin gelişmiş olması,
- Yaş sebze meyve ihracatçıları birliğinin varlığı ve bu birliğin üreticiyi ihracat yapabilecek boyuta taşıma amacı ile üreticiyi ihracata uygun üretim yapmaya teşvik etmesi,
- Tarıma dayalı sanayideki kurumsal firmaların süreçte aksaklıklar yaşansa da sözleşmeli tarım yapması,
- İhracat konusunda kamu kurumlarının kurumsal anlamda güçlenmesi (Zirai Karantina Müdürlüğü'nün kurulması v.b.)
- Bursa'ya has marka ürünlerin varlığı (incir, zeytin, domates, soğan, kestane vb.),
- Bursa'nın coğrafi konumunun ihracatta sağladığı avantaj,
- Gemlik Limanı gibi Bursa'nın lojistik avantajları.

B) ZAYIF YÖNLER

- Çiftçi kayıt sistemine girişlerin az olması, sistemde olmayan çiftçilerin olması,
- Çiftçiler için tarım işçilerinin sigortalanmasının maliyetli olması,
- Küçük aile tarım işletmelerinin çalıştırdıkları işçileri kayıt altına almaması,
- İhracat firmalarının diğer illerden gelen tarım işçilerini sigortaya kaydettirmek istediklerinde Yeşil Kartı olan işçilerin kayıtlı olmak istememesi,
- Ağaçtan toplama yapılan tarım alanlarında işçi sakatlanma riski yüksek olması,
- Kayıt dışı çalışanlar nedeniyle tarımda istihdam rakamlarının gerçek istihdamı yansıtamaması,
- 6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanun gereği iş güvenliği uzmanı bulundurma konusunda işverenin yükümlü olması, bunun da işçi çalıştıran çiftçi için ayrı bir yükümlülük olması,

- Çalışan iş gücünün genç değil yaşlı nüfus olması,
- Tarım verilerinin güvenilir olmaması.

C) FIRSATLAR

- Örgütlenmede ve gıda güvenliğinde üniversitenin varlığının ihracat için avantaj oluşturması,
- Kadın istihdamına uygun tarım işlerinin var olması.

D) TEHDİTLER

- Göçlerle birlikte istihdamın yetersiz kalması,
- Dışardan işçi getirilmek zorunda kalınması,
- Kayıt dışından ötürü devletin vergi gelirinin düşmesi,
- Güvensiz gıda üretiminin, merdiven altı üretimin artması,
- Tarımda istihdamın azalması,
- Kırsal kalkındırarak insan gücünün kalmaması,
- Tarım yapmaya sanayicinin yönelmesi ve bireysel çiftçiliğin sona ermesi.

4. KIRSAL KALKINMA

A) GÜÇLÜ YÖNLER

- Kırsal alanların çeşitli ekonomik faaliyetlerin geliştirilmesine uygun olması (kırsal turizm, ormancılık, hayvancılık vb.),
- Ormancılık faaliyetlerinin genel itibariyle kırsal kesimi ilgilendiren bir faaliyet olması ve özellikle kestane gibi önemli orman ürünlerinin var olması,
- Araştırma enstitülerin ve üniversitelerin varlığı, bu araştırma kurumlarının Orman Bakanlığı ile işbirliği halinde olmaları,
- Orman konusunda çalışan kamu personel yapısının ve teknik kapasitesinin yeterli olması,
- Orman Bakanlığı'nın çalışmalarında önceliği orman köylülerine vermesi, çeşitli eylem planları ile orman faaliyetlerinin desteklenmesi,
- Kırsal kalkınmada sürdürülebilirlik konusunda çalışmaların ve isteğin olması,
- Odun dışı orman ürünleri bakımından zengin bir bölge (tıbbi, kozmetik ve medikal anlamda büyük potansiyel ve çeşitlilik var)
- Ağaçlandırma çalışmalarının devam ediyor olması,
- Ormanlarda biyoçeşitliliğin fazla olması.

B) ZAYIF YÖNLER

- Gençlerin kırsaldan kente göç etmesi,
- Kırsal yerlerin cazip yaşam yerleri olarak görülmemesi,
- Üreticinin ürettiğini hemen satması için gereken lojistik olanakların olmayışı,
- Kırsal kalkınma desteklerinin üretici bazlı olmaması,
- Soğuk hava deposu gibi bir tesis yapımı için ruhsat alma sürecinin farklı kurumları (İl Tarım, Gıda ve Hayvancılık Müdürlüğü, Belediyeler v.d.) ilgilendiren uzun bir prosedür gerektirmesi,
- Genç nüfusun tarımda mekanizasyon olmamasından dolayı sanayiye yönelmesi,
- Tarımla uğraşan kesimin gelir düzeyinin düşük olması, yatırım olmaması,
- Girişimci ruhun olmaması,
- Tarımsal ürünlerin değerinin az, ancak maliyetinin yüksek olması,

- Arazilerin çok parçalı olması,
- Çiftçi kayıt sisteminde arazinin ya hiç kayıtlı olmaması ya da farklı kaydedilmiş olması,
- Tarımsal örgütlenmeler desteklemeli
- Vahşi sulamadan damla sulamaya geçilerek sulamada verim sağlanması.
- Kırsalda arazilerin tarım için yeterli büyüklükte olmaması ve parçalı olması,
- Miras Kanunu'ndan dolayı mirasla arazilerin parçalanması, küçük arazileri olanların devlet desteğinden yararlanamaması,
- Narenciye domates üzüm ve bazı mamul ürünlerde ihracat desteği varken ama Bursa'da öne çıkan ürünlerden, incir, kiraz gibi ürünler için böyle bir desteğin olmayışı,
- Organize tarım bölgelerinin bulunmaması,
- Ürün bazında aynı olan teşvikin üreticiye göre farklı olmaması, dağ yöresinin teşviklerde daha avantajlı olmaması,
- İl olarak değil üretim bölgelerinin özelliklerine göre desteklerin belirlenmiş olmaması.

C) FIRSATLAR

- Kırsal kalkınma konusunda devlet destekleri ve Avrupa Birliği hibe programlarının varlığı,
- Kullanıma hazır boş arazilerin varlığı. (Örneğin, Harmancık'ta 20.000 Dönüm boş tarım arazisi)
- Toplulaştırma çalışmalarının başlamış olması,
- Bursa ilinin coğrafi konumu,
- 5403 Sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu gereğince yapılan çalışmalarının yerelde İl ve İlçe Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüklerince gerçekleştiriliyor olması,
- Toprak bütünlüğünü koruma, arazi bütünleştirilmesi ve miras ile bölünmesini engellenmesinin Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı'nın 2014 stratejisi içinde yer alması,
- Tarım ürününün üretildiği yerde tarımsal sanayinin kurulması (Örneğin, reçel fabrikası meyve üretilen yerde),
- Dağ ilçelerinin ulaşım olanaklarının iyileştirilmesi ve teşviklerden yararlanılmasının sağlanması.

D) TEHDİTLER

- Türkiye'de değişik bölgelerde Gemlik zeytin üretiminin artması ve bu nedenle fiyatının düşmesi,
- Ürün ekim planlarının yapılamamasından dolayı gereğinden fazla dikilen meyve ağaçlarının fiyat istikrarsızlığına neden olması,
- Domates salça fabrikalarının Karacabey ve Yenişehir'de kapatılması,
- Sürekli göç nedeni ile tarım arazilerinin yeteri kadar kullanılamaması ve bu nedenle tarıma dayalı sanayinin gelişmemesi,
- Dağ yöresinde hayvancılığın azalması,
- Büyükşehir sınırlarının genişlemesiyle kırsalda da çiftçiler için maliyetlerin (elektrik, emlak vergisi vb.) artması.
- Büyükşehir Belediye Yasası'nın yürürlüğe girmesiyle, köylerde bulunan göletlerin kullanım hakkının nerede olacağına belirsiz olması.

Toplantının son oturumunda, toplantı katılımcılarından önceki iki oturumda ele alınan konular üzerinde öncelik ve stratejiler geliştirilmesi beklenmiştir. Bunun için, katılımcılar katıldıkları kurumlar ve sektörlere göre iki gruba ayrılmış ve bu alanlarda öncelik ve stratejileri belirlemeleri istenmiştir.

Tarım, Tarıma Dayalı Sanayi ve Ormancılık konusunda belirlenen iki grup şu şekildedir:

- 1. TARIMSAL ÖRGÜTLENME /KIRSAL KALKINMA/İSTİHDAM**
- 2. GIDA GÜVENLİĞİ/ İYİ TARIM/ ORGANİK TARIM/ İHRACAT**

Daha sonra her bir gruba oluşturulan öncelik ve stratejiler, diğer grubun üyeleriyle paylaşılmış, onların da görüşlerine başvurulmuş öncelik ve stratejilere son hali verilmiştir.

Belirlenen gruplarda ortaya konulan öncelik ve stratejiler aşağıdadır:

Grup 1. TARIMSAL ÖRGÜTLENME /KIRSAL KALKINMA/İSTİHDAM

Tematik Alan 1.

Öncelik 1. Tarımsal Örgütlenmenin yeniden yapılandırılması ve güçlendirilmesi

Strateji 1 *Tarımsal kalkınma kooperatiflerinin üst örgütlerde tek çatı altında (il ve ulusal) toplanması*

Strateji 2 *Tarımsal örgütlerin tek bakanlığın denetiminde olması*

Strateji 3 *Üreticilerin, tarımsal örgütlenme konusunda bilinçlendirilmesi*

Strateji 4 *Kooperatifçilik Kanununun değiştirilmesi*

Strateji 5 *Kooperatiflerin perakende sektörüne girişinin desteklenmesi*

Strateji 6 *Örgütlere özellikle pazarlama konusunda profesyonel destek sağlanması*

Strateji 7 *Tarımsal örgütlerin kurumsallaşmasının ve markalaşmasının desteklenmesi*

Strateji 8 *Mevcut kooperatiflerin kapasitelerinin artırılması*

Strateji 9 *Kooperatifler tarafından sağlanan istihdama destek olunması (sigorta primlerinin desteklenmesi)*

Strateji 10 *Örgütlenmenin teşvik edilmesi*

Öncelik 2. İstihdam

Strateji 1 *Mevsimlik işçilerin kooperatifler kanalıyla istihdam edilmesinin desteklenmesi*

Strateji 2 *İşçileri kayıt altına almak için kooperatiflere sosyal sigorta prim teşviği verilmesi*

Strateji 3 *İstatistik veri eksikliğinin giderilmesi için mevsimlik, il dışı, sürekli vb. tarım işçisi envanterinin çıkarılması*

Öncelik 3. Kırsal Kalkınma

Strateji 1 Tarımda mekanizasyona geçişin sağlanması

Strateji 2 Tarımsal altyapının (sulama vb.) güçlendirilmesi

Strateji 3 Odun dışı orman ürünlerinin değerlendirilmesi

Strateji 4 Kırsal turizmin teşvik edilmesi, kırsal alanlarda küçük ölçekli turizm işletmelerinin ruhsat prosedürlerinin iyileştirilmesi

Strateji 5 Odun dışı orman ürünlerinin bölge içinde tesis kurularak paketlenmesi ve markalaşarak pazarlanması (Örn. Ihlamur, defne, fıstık)

Strateji 6 Orman köylüsünün kalkındırılması için desteklenmesi

Strateji 7 Eko-turizmin teşvik edilmesi

Strateji 8 Arazi parçalanmasının önüne geçilmesi (Miras Hukuku gibi hukuki tedbirler, arazi toplulaştırması vb.)

Strateji 9 Boş kalan arazilerin değerlendirilmesi ve tarımda kullanımının teşvik edilmesi

Strateji 10 Alternatif işletme modellerinin geliştirilmesi

Strateji 12 Birim alandan daha yüksek verim elde edebilmek için sulu tarım modeline geçilmesi, sulanabilir tarım arazilerinin artırılması.

Strateji 13 Tarımda enerji kullanımında fiyatlandırma veya ödeme kolaylığı sağlanması

Grup 2. GIDA GÜVENLİĞİ/ İYİ TARIM/ ORGANİK TARIM/ İHRACAT

Tematik Alan 1.

Öncelik 1. Güvenli gıda üretimi için gerekli tedbirlerin alınması

Strateji 1 Çiftçilerin tarım ilacı ve gübre kullanımı konusunda bilinçlendirilmesi, eğitimi (TV programları, örnek uygulama, görsel materyaller, poster hazırlama vb.)

Strateji 2 Üretimdeki ara eleman (ziraat teknisyeni vb.) ihtiyacının karşılanması, tarım meslek liselerinin amacına uygun yapılması

Strateji 3 Örnek model bahçeler (demonstrasyon bahçesi) oluşturularak üreticiye iyi uygulamaları yerinde göstermek

Strateji 4 Hayvansal ürünlerin gıda güvenliğiyle ilgili sıkı periyodik denetimlerinin yapılması

Strateji 5 Tarımsal ürünlerin (bitkisel/hayvansal) izlenebilirliğinin sağlanması izleme otomasyon sisteminin kurulması (tracibility)

Strateji 6 İlaçlama ve gübreleme ile ilgili olarak toprak, bitki ve gıda analiz laboratuvarlarının sayısının artırılması

Strateji 7 Bitkisel zararlıları ve hastalıklarla mücadelede erken uyarı sisteminin geliştirilmesi ve uygulanması

Strateji 8 Koruyucu hekimliğin geliştirilmesi

Strateji 9 Tarım ilaçlarına alternatif olan biyolojik ve biyoteknik mücadele yöntemlerinin yaygınlaştırılması ve desteklenmesi

Strateji 10 Gıda güvenliği ihlallerindeki cezai işlemlerin caydırıcılığının artırılması, yaptırımların artırılması

Strateji 11 Gıda güvenliği denetiminden sorumlu olan kuruluşların teknik kapasitesinin (personel/altyapı) artırılması

Strateji 12 Tarımsal arazilerde kirlenmeye sebep olan sanayi kuruluşlarının tarım alanları dışına çıkarılması ve tarım için uygun çevre tedbirlerinin alınması

Öncelik 2. İhracata yönelik ve yerel pazarlara yönelik üretimin teşvik edilmesi (ihracat teşvik primi)

Strateji 1 Sözleşmeli tarımın yaygınlaştırılması

Strateji 2 Üretici birlikleri/kooperatiflerin yeniden yapılandırılarak aktifleştirilmesi

Strateji 3 Ürün markalaşmasının sağlanması (coğrafi işaret vb.) ve tanıtımı

Strateji 4 Tarım ihracatında çalışacak nitelikli dış ticaret uzmanlarının yetiştirilmesi

Öncelik 3. İyi tarım/organik tarım alan potansiyelinin kullanılması

Strateji 1 Uygun toprak ve su koşullarının korunması

Strateji 2 Sertifikasyon kurumlarının niteliklerinin iyileştirilmesi

Strateji 3 İyi tarım ve organik tarım sertifikalı ürünlerin öncelikli pazarlanmasıyla ilgili çalışmaların yapılması ve bu ürünlerin tanıtımının yapılması

Strateji 4 Çiftçinin iyi tarım ve organik tarım sertifikasyon sürecinde desteklenmesi

Öncelik 3. Sulama yatırımlarının yapılması

Strateji 1: Mevcut sulama sistemlerinin rehabilitasyonu, yenilenmesi

Strateji 2: Kapalı devre sulama sistemine geçilmesi

Strateji 3: Derin kuyu mevzuatının iyileştirilmesi

Değerlendirme

2014-2023 TR41 Bölge Planı hazırlık sürecinde oluşturulan ihtisas komisyonları toplantılarının beşincisi olan Bursa İli Tarım, Tarıma Dayalı Sanayi ve Ormanlık Özel İhtisas Komisyonu toplantısında ilin konuyla ilgili stratejik paydaşları ve üniversite öğretim üyeleri biraraya gelmiştir. 2023 yılına dönük olarak konu çerçevesinde Bursa ili için güçlü, zayıf yönleri ve fırsat-tehditleri ortaya koymuşlar, ana başlıklar altında da il için öncelik ve strateji önerilerini sunmuşlardır.

Sıralanan öncelik ve stratejiler Bölge Planı 2023 için altlık oluşturulmasında değerlendirilecektir. Verimli geçtiği katılımcılar tarafından dile getirilen toplantının devamı katılımcılar tarafından talep edilmektedir.

EK 1 – Bursa Tarım, Tarıma Dayalı Sanayi ve Ormancılık Özel İhtisas Komisyonu Katılımcı Listesi

Aşağıda isimleri belirtilen sektör temsilcileri Özel İhtisas Komisyonu Üyesi sıfatıyla toplantıya katılarak görüş, tespit ve önerileriyle komisyon çalışmasına katkıda bulunmuşlardır. Toplantıda Bursa Tarım, Tarıma Dayalı Sanayi ve Ormancılık sektörlerinde belirlenen eğilimler, tespit edilen güçlü ve zayıf yönler, fırsat ve tehditler ile öncelik ve stratejiler Bursa Eskişehir Bilecik Kalkınma Ajansı tarafından kaydedilip derlenmiş olup ifadelerin içeriği katılımcıların bakış açısını yansıtmaktadır.

Katılımcı Adı	Katılımcı Soyadı	Kurum
Ergin	ALKAN	Orhaneli İlçe Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü
Erdoğan	CEYLAN	Bursa İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü Kırsal Kalkınma ve Örgütlenme Şube Müdürlüğü
Ahmet Köksal	COŞKUN	Bursa Orman Bölge Müdürlüğü
Selma	ÇAKIR	Bursa Bölgesi Ormancılık Kooperatifleri Birliği
Salih	ÇALI	Uludağ Yaş Meyve Sebze İhracatçıları Birliği (UYMSİB)
Kamil	DÖNMEZ	Gürsu Ziraat Odası
Hakan	EKİM	Bursa Osmangazi Ziraat Odası
İbrahim	EKREN	Harmancık İlçe Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü
Hüseyin	ERİŞ	Yenişehir Ziraat Odası
Mustafa	FINDIK	Marmara Zeytin Tarım Satış Koop. Birliği
Mevhibe	GÜNDİNÇ	Bursa Orman Bölge Müdürlüğü
Nizamettin	HİŞTİROĞLU	İznik Ziraat Odası
İlhami	İLHAN	Bursa Bölgesi Ormancılık Kooperatifleri Birliği
Temel Naci	KARSLI	Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu Bursa İl Koordinatörlüğü (TKDK)
Ali	KAYA	DAĞ-DER
Yasemin	KAYALI	Osmangazi Ziraat Odası
Doç. Dr. Abdulkadir	KESKİN	Uludağ Üniversitesi Veterinerlik Fakültesi
Doç. Dr. Nabi Alper	KUMRAL	Uludağ Üniversitesi Ziraat Fakültesi
Murat	ŞAŞMAZ	Orhaneli İlçe Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü
Nevzat	TANIŞIK	Orhaneli Halk Eğitim Merkezi Müdürlüğü
Aydın	TÜRK	Keles İlçe Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü
Behzat	ÜNER	Büyükorhan İlçe Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü
Erdoğan	YILDIZ	Köy-Koop Bursa Tarım-Koop Birliği
Mehmet Fatih	YILMAZ	İznik Ziraat Odası

Not: Katılımcılar soyadına göre alfabetik olarak sıralanmıştır.